

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1736

Vragen van het lid **Kostić** (PvdD) aan de Ministers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit over *een via Nederland verspreide tuberculose-uitbraak bij apen die als proefdier worden gebruikt* (ingezonden 8 maart 2024).

Antwoord van Minister **Dijkstra** (Medische Zorg), mede namens de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (ontvangen 14 mei 2024). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2023–2024, nr. 1367.

Vraag 1

Kunt u de berichtgeving van Animal Rights bevestigen waaruit blijkt dat er via Nederland een tuberculose-uitbraak is verspreid bij apen die als proefdier worden gebruikt?¹

Antwoord 1

Ja, wij kennen deze berichtgeving.

Vraag 2

Wanneer bent u op de hoogte gebracht van deze tuberculose-uitbraak? Welke stappen zijn er ondernomen sinds de besmetting is vastgesteld?

Antwoord 2

De NVWA heeft op 28 april 2023 melding uit Frankrijk ontvangen dat bij een aap, afkomstig van een groep apen die via een bedrijf in Nederland in de EU was geïmporteerd, tuberculose was vastgesteld. De NVWA heeft de Ministeries van LNV en VWS op de hoogte gesteld. Tevens heeft de NVWA het bedrijf geblokkeerd en is door LNV melding gedaan van deze besmetting aan de andere EU-lidstaten die apen uit de originele groep hadden verkregen. De apen die nog in Nederland aanwezig waren zijn door de NVWA onderzocht op besmetting met tuberculose; 15 dieren bleken hierbij positief op een variant van het *Mycobacterium tuberculosis complex* waarop bij de import en intraverkeer binnen de EU niet is getest. Onderzoek op de in deze casus aangetoonde variant (*M. bovis caprae*) was ten tijde van de import geen verplichting. Wel is getest op *M. tuberculosis*; daarop testten de apen negatief. Uiteindelijk zijn op verzoek van de eigenaar alle nog in Nederland

¹ Animal Rights, 22 februari 2024, «Tuberculose verspreid vanuit Nederland met proefapen» (<https://www.animalrights.nl/tuberculose-verspreid-vanuit-nederland-met-proefapen>)

aanwezige apen geëthanaseerd. De NVWA heeft daarnaast contact gezocht met het RIVM en de tuberculose-arts van de regionale GGD. Deze hebben de casus geanalyseerd en de risico's voor de volksgezondheid als verwaarloosbaar klein beoordeeld.

Vraag 3

Waarom heeft u de Tweede Kamer hier niet over geïnformeerd, maar moet de Kamer in plaats daarvan van het Spaanse Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedsel, via een dierenrechtenorganisatie, vernemen dat deze uitbraak heeft plaatsgevonden?

Antwoord 3

Het komt vaker voor dat er besmettingen met (mogelijke) zoönosen bij gehouden of wilde dieren worden aangetoond. We melden u niet elke besmetting, alleen waar dat mogelijk gevolgen voor de volksgezondheid heeft.

Vraag 4

Heeft u op enig moment overwogen om de Kamer hierover te informeren, gezien het belang van een transparant bestuur, de politieke aandacht voor zoönosen en de politieke wens om een einde te maken aan dierproeven met apen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 4

Zie ook het antwoord op vraag 3. Verder maakt het RIVM elk jaar in opdracht van de NVWA een overzicht van de belangrijkste zoönosen in Nederland en hoe vaak ze voorkomen. Deze Staat van Zoönosen wordt online gepubliceerd. Zaken, die mogelijke gevolgen voor de volksgezondheid hebben, melden we ook los van deze publicatie.

Vraag 5

Bent u bereid om de Kamer voortaan (tijdig) te informeren over dergelijke uitbraken van dierziektes? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 5

Zie ook het antwoord op vraag 3 en 4. Uitbraken van dierziektes die mogelijke gevolgen voor de volksgezondheid hebben worden, ook los van de jaarlijkse Staat van de Zoönosen, aan uw Kamer gemeld.

Vraag 6

Hoeveel besmette apen zijn er in Nederland aangetroffen en hoeveel, via Nederland getransporteerde, besmette apen zijn er in andere landen aangetroffen.

Antwoord 6

Na de melding uit Frankrijk over de tuberculosebesmetting zijn de apen uit de originele groep die nog in Nederland waren middels de testmethode tuberculinatie onderzocht op besmetting met tuberculose. 15 dieren testten positief in deze test. Na aanvullend onderzoek bij Wageningen Bioveterinary Research (WBVR) werd de tuberculosebacterie getypeerd als *Mycobacterium bovis caprae*, dit is een andere variant dan de humane variant die over het algemeen bij mensen en apen wordt gevonden (*M. tuberculosis*). De andere lidstaten die apen hebben verkregen uit de originele groep zijn geïnformeerd over de besmettingen. Het is aan die lidstaten om hier opvolging aan te geven, wij hebben geen informatie over aantallen besmette apen in andere lidstaten.

Vraag 7

Kunt u bevestigen dat deze besmette apen vanuit Vietnam naar Nederland zijn getransporteerd? Via hoeveel transporten zijn deze apen naar Nederland gekomen?

Antwoord 7

De apen zijn in één zending in Nederland aangekomen vanuit Vietnam.

Vraag 8

Klopt het dat deze apen naar Nederland zijn getransporteerd om vanaf hier verder te verhandelen voor proefdieronderzoeken? Zo niet, voor welke reden zijn de apen dan naar Nederland getransporteerd?

Antwoord 8

De apen zijn naar Nederland getransporteerd ten behoeve van proefdieronderzoek in erkende proefdiercentra in verschillende EU-lidstaten.

Vraag 9

Naar welke landen zijn deze apen geëxporteerd?

Antwoord 9

Uit de originele groep zijn apen naar erkende proefdiercentra verplaatst in Frankrijk, Duitsland, Spanje, Hongarije en Italië.

Vraag 10

Hadden deze apen al tuberculose voordat ze naar Nederland zijn getransporteerd of hebben ze de tuberculose in Nederland opgelopen?

Antwoord 10

Als apen worden geïmporteerd uit landen buiten de EU gelden er voorwaarden ten aanzien van de gezondheid. Daarnaast heeft de importeur aanvullende eisen gesteld, omdat de apen bestemd zijn voor proefdiercentra. Hier gelden zeer hoge gezondheidseisen in verband met het onderzoek dat aan deze dieren wordt gedaan. De apen waren onder meer bedoeld voor tuberculose-onderzoek en daarom was het noodzakelijk dat ze niet met tuberculose besmet waren. In Vietnam zijn daarom, als vereiste door de importeur, alle apen middels een Mantoux-test onderzocht op besmetting met *Mycobacterium tuberculosis*, de humane variant van tuberculose welke over het algemeen bij apen kan voorkomen. Alle dieren testten negatief. De apen waren klinisch gezond voorafgaand en tijdens de reis.

Na aankomst in Nederland zijn de apen in quarantaine gegaan en daar opnieuw door de importeur onderzocht met de Mantoux-test, als extra waarborg voor de proefdiercentra waar de apen voor bestemd waren. Opnieuw testten de dieren negatief op *M. tuberculosis*.

Na de melding uit Frankrijk zijn de dieren, die nog in Nederland aanwezig waren, door de NVWA ook onderzocht op andere varianten van het tuberculose-complex. Uiteindelijk bleken de apen besmet met *Mycobacterium bovis caprae*, een variant waar de Mantoux-test geen uitslag op geeft. Gezien de lange incubatietijd is het aannemelijk dat de apen al in Vietnam besmet zijn geraakt.

Vraag 11

Welke eisen worden gesteld aan de import, quarantaine en export van apen? Zijn deze eisen in dit geval goed nageleefd?

Antwoord 11

Zie ook het antwoord op vraag 10. De veterinaire regels over het binnenbrengen van dieren in de Europese Unie zijn vastgelegd in EU-wetgeving. Deze wetgeving voorziet in de veterinaire vereisten voor import, zoals een verplichte klinische gezondheidsinspectie vooraf aan transport en de aanwezigheid van een gezondheidscertificaat. Deze certificaten worden afgegeven door de bevoegde autoriteit van het exporterende land. De apen voldeden aan deze vereisten.

In de praktijk wordt in aanvulling hierop de volgende handelwijze betracht: de toepassing van een quarantaineperiode (30 dagen vóór de export), binnen de EU alleen vervoer naar of tussen geconsigneerde inrichtingen (dat zijn bedrijven met een specifieke vergunning zoals dierentuinen of onderzoeksinstellingen), en een verblijf van de apen op het bedrijf van oorsprong van minimaal één jaar voor het moment van export.

Voor het intraverkeer naar andere EU-lidstaten gelden de eisen uit de EU-diergezondheidsverordening en onderliggende wetgeving. Die regels bevatten eisen met betrekking tot o.a. gezondheid, vervoer en welzijn. Het testen op tuberculose is hierin voor apen niet opgenomen. Tenslotte stellen

geconsigneerde inrichtingen soms zelf aanvullende, private, eisen. Dit was in dit geval ook aan de orde.

Vraag 12

Wat is er met de besmette apen gebeurd? Wat is er met de andere apen gebeurd die op dezelfde transporten zaten, maar niet besmet waren?

Antwoord 12

De apen in het Nederlandse bedrijf, zowel de besmette apen als de nog aanwezige apen waar geen besmetting bij is aangetoond, zijn uiteindelijk op verzoek van de eigenaar door de eigen bedrijfsdierenarts geëuthanaseerd. Er bestaat geen verplichting deze dieren te euthanaseren, de eigenaar heeft hier na zorgvuldige overweging en in overleg met experts voor gekozen. De apen waren niet meer geschikt voor het onderzoeksdoel waarvoor ze waren gekomen, noch was gebruik in een dierentuin mogelijk omwille van de gezondheidsrisico's voor andere apen en voor bezoekers. Het is ons niet bekend wat er met de apen uit dezelfde groep in de andere EU-lidstaten is gebeurd, dit is aan de autoriteiten en onderzoeksinstellingen van die lidstaten.

Het Kabinet werkt actief aan het verminderen van dierproeven in het algemeen en aan dierproeven met apen in het bijzonder. Nederlandse onderzoeksinstellingen hebben in principe de afspraak gemaakt dat apen voor dierproeven niet uit het buitenland afkomstig kunnen zijn. Deze afspraak geldt in Nederland maar niet in andere EU-lidstaten, waar de apen voor bestemd waren. De euthanasie van deze apen voelt daarom zeer ongemakkelijk.

Vraag 13

Kunt u bevestigen dat de besmette apen voordat ze zijn geïmporteerd, negatief zijn getest op tuberculose, en dat een dergelijke test dus niet de garantie biedt dat we apen zonder zoönosen importeren?

Antwoord 13

Zie het antwoord op vraag 10.

Vraag 14

Heeft u, nadat u op de hoogte bent gebracht van de tuberculose-uitbraak, het transport van apen vanuit Vietnam naar Nederland stilgelegd? Zo ja, voor hoe lang? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 14

De besmetting kwam als een verrassing, omdat de dieren door de bevoegde autoriteit van het land van herkomst waren gecertificeerd en in de quarantaineperiode in Nederland geen ziekteverschijnselen vertoonden. De besmetting was daarom geen reden om de handel in apen stil te leggen. Het treffen van noodmaatregelen, zoals een schorsing van de binnenkomst van dieren, kan door de Europese Commissie worden ingezet, of vooruitlopend daarop door een lidstaat, als er significante risico's bestaan voor bijvoorbeeld de volksgezondheid (artikelen 261 en 262 van verordening 2016/429). Dat was in dit geval niet aan de orde.

De casus is wel aanleiding geweest om rondom het importen van apen actiever onderzoek te doen naar de aanwezigheid van alle varianten van het *Mycobacterium tuberculosis complex*, inclusief de variant die gevonden is bij deze groep apen.

Vraag 15

Heeft u, nadat u op de hoogte bent gebracht van de uitbraak, het transport van apen vanuit Nederland naar andere landen stilgelegd? Zo ja, voor hoe lang? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 15

Nee dat is niet gebeurd. Wel is zoals aangegeven in het antwoord op vraag 2 het Nederlandse bedrijf, waar nog apen uit de originele groep zich bevonden, geblokkeerd zoals dat gebruikelijk is bij aantonen van besmettelijke dierziekten. Tevens zijn de lidstaten die apen uit de originele groep hebben ontvangen ingelicht over de geconstateerde besmetting.

Vraag 16

Kunt u bevestigen dat er handhavend is opgetreden tegen de betreffende handelaar die apen met gevaarlijke zoönosen naar Nederland heeft gehaald? Zo ja, op welke manier? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 16

Er is niet handhavend opgetreden, de importeur heeft geen regels overtreden. Wel is het bedrijf geblokkeerd en is nader onderzoek uitgevoerd. Zie verder de antwoorden op de vragen 6, 10 en 12.

Vraag 17

Wat bedoelt de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) met: «Ondertussen is de certificering aangepast zodat dit niet meer kan voorkomen»?²

Antwoord 17

Zie het antwoord op vraag 14.

Vraag 18

Kunt u bevestigen dat dit niet het eerste geval is van tuberculose-besmetting bij getransporteerde apen vanuit Zuidoost-Azië, maar dat er ook andere recente gevallen zijn, in bijvoorbeeld de Verenigde Staten?³

Antwoord 18

Tuberculose wordt veroorzaakt door een wereldwijd zeer veel voorkomende bacterie die zowel mens en dier kan besmetten. Het komt vaker voor dat besmettingen met tuberculose bij dieren worden vastgesteld.

Vraag 19

Hoe verklaart u het verschil in handelen tussen de Amerikaanse overheid en de Nederlandse overheid, waarbij in de Verenigde Staten meteen een bericht uitging naar de veterinaire instanties en het luchtvaart- en vliegveldpersoneel werd gewaarschuwd, terwijl er in Nederland is besloten om «geen verdere richtbaarheid» aan deze uitbraak te geven, zoals de NVWA meldt op vragen van Animal Rights?

Antwoord 19

Wij kennen de overwegingen van de Amerikaanse overheid niet. Mogelijk zijn andere afwegingen gemaakt over het risico, of was sprake van omstandigheden die een reëel risico voor mensen heeft opgeleverd. Dit is ons niet bekend.

Vraag 20

Deelt u de mening dat het over de hele wereld vershippen van apen uit Zuidoost-Azië een risico met zich meebrengt voor de volksgezondheid? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 20

In zijn algemeenheid bestaan er risico's bij importen van dieren. De handel in apen voor onderzoekdoeleinden is echter omgeven met voldoende regels en waarborgen, zodat het risico voor de gezondheid van mensen die in direct contact komen met deze dieren beperkt is, en het risico voor de volksgezondheid vrijwel nihil. Zie het antwoord op vragen 11 en 14.

Vraag 21

Bent u bereid om de import van apen vanuit Zuidoost-Azië stil te leggen, gezien het risico voor de volksgezondheid en voor het dierenwelzijn? Zo nee, waarom niet?

² Animal Rights, 4 maart 2024, «Ook in Nederland zijn proefapjes afgemaakt vanwege tuberculose besmetting» (<https://www.animalrights.nl/ook-nederland-zijn-proefapjes-afgemaakt-vanwege-tuberculose-besmetting>)

³ Samantha D et al., 22 februari 2024, «Outbreak of Mycobacterium orygis in a Shipment of Cynomolgus Macaques Imported from Southeast Asia – United States, February–May 2023» (<https://www.cdc.gov/mmwr/volumes/73/wr/mm7307a2.htm>)

Antwoord 21

Zie het antwoord op vraag 14 en 15. De import van apen is vooralsnog noodzakelijk aangezien er voor dierproeven in Europa met name op gebied van infectieziekten en ernstige neurologische aandoeningen -naast andere dieren- nog altijd apen gebruikt moeten worden. Deze onderzoeksgebieden zijn complex en daarom (nog) niet na te bootsen in beschikbare proefdiervrije technieken. Voor het verkrijgen van deze dieren zijn onderzoeksinstellingen grotendeels afhankelijk van toelevering van buiten Europa. Toepassing van de regelgeving van de Europese Unie en de actieve monitoring op de aanwezigheid van alle varianten van het *Mycobacterium tuberculosis complex*, maakt dat de risico's beheersbaar zijn en gezien het feit dat deze dieren geen contact hebben met het publiek is het risico onzes inziens acceptabel in het licht van het maatschappelijk doel wat aan deze transporten ten grondslag ligt.

Vraag 22

Bent u bereid om, gezien deze risico's, een einde te maken aan de commerciële handel in apen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 22

Zie het antwoord op vraag 14 en 15.

Vraag 23

Kunt u deze vragen één voor één en binnen de daarvoor gestelde termijn beantwoorden?

Antwoord 23

Het is ons door de noodzakelijk afstemming met de NVWA niet gelukt om binnen de gestelde termijn te antwoorden.